تأملی بر سند ملی آب

مریم حسنی سعدی

دبیر کمیته آب

سندهای ملی از اهمیت بالایی برخوردار هستند، چرا که به عنوان اسناد بالادستی مبنای کلیهٔ سیاستگذاری‌ها، برنامه‌ریزی ها، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات مسئولان کشور قرار می‌گیرند. چنانچه این اسناد حاوی اطلاعات ناقص و نادرستی باشند، علاوه بر اینکه در فرآیند پیاده‌سازی و عملیاتی شدن این اسناد بالادستی، چالش‌ها و مشکلاتی رخ می‌دهد که نتایج حاصله را متفاوت از دستاوردهای مورد انتظار می‌سازد، می‌توانند باعث بروز آسیب‌های بزرگی در سطح کشوری شوند و به کل افراد فعال در جامعه یا بعضی از اقشار ضرر بزنند، به حقوق مالکانه آنها تجاوز شود و یا به قیمت نابودی خودشان و کسب و کارشان نیز تمام شود.

سند ملی آب یکی از اسناد بالادستی است که با ادامه حیات اقتصادی افراد درگیر در بخش کشاورزی کشور سر و کار دارد و همچنین، آینده منبع گرانبهای آب را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این سند در سال ۱۳۷۳ بر اساس قانون برنامه دوم توسعه پا به عرصه قانون‌گذاری کشور گذاشت. قانون برنامه دوم توسعه به منظور اجرای سیاستهای صرفه‌جویی و هدایت مصرف‌کنندگان آب کشاورزی به سوی بهره‌برداری مطلوب، معقول وکارا از منابع آب کشور، وزارت نیرو را موظف کرد تا بر اساس الگوی مصرف بهینه آب کشاورزی، آب را به‌صورت حجمی در اختیار بهره‌برداران قرار دهد. از این رو، محاسبه نیاز آبی خالص محصولات مختلف کلیه مناطق و همچنین تعیین الگوی مصرف بهینه در دستور کار قرار گرفت. با این رویکرد، گزارش مصرف بهینه آب کشاورزی توسط وزارت‌خانه‌های نیرو و کشاورزی تهیه شد.

هیئت وزیران در سال ۱۳۷۷ گزارش مصرف بهینه آب کشاورزی برای مناطق مختلف کشور را به‌عنوان یک سند ملی درنظر گرفت. بعد از این، سند ملی آب کشور به عنوان معیاری جهت توسعه و ترویج الگوی کشت در برنامه ریزی‌های کلان بخش کشاورزی مورد استفاده قرار گرفت و ملاک سنجش میزان آب در بخش کشاورزی شد. همچنین این سند در کمیسیون‌های رسیدگی به صدور پروانه‌ها در شرکت‌های آب منطقه‌ای در راستای تطابق بین سطح زیرکشت و نیاز آبی محصولات به عنوان مبنایی برای تعیین دبی، ضریب هیدرومدول و ساعت کارکرد چاه‌ها به‌کار گرفته شد.

بنابراین، اطلاعات موجود در سند ملی آب اهمیت به‌سزایی برای بخش کشاورزی و آب کشور دارد. اما به اذعان بسیاری از کارشناسان اطلاعات موجود در این سند دارای نواقص و ایرادات بسیاری است از جمله: عدم به روز بودن اطلاعات هواشناسی و وجود خطا و عدم قطعیت بالا در آنها، عدم وجود دقت مکانی و زمانی، عدم توجه به مشخصات خاک‌شناسی، عدم وجود امکانات به روزرسانی، عدم لحاظ نمودن اثرات تغییراقلیم و خشکسالی‌ها، استفاده از ضرایب یکسان و واسنجی نشده برای مناطق مختلف در برخی معادلات مورد استفاده، کاربرد ضرایب گیاهی غیرمنطبق با بسیاری از محصولات در مناطق مختلف، عدم محاسبه راندمان واقعی، عدم انطباق تاریخ‌های کشت محصولات با واقعیت، عدم لحاظ نمودن نوع سیستم‌های آبیاری و اثرات آن در محاسبات، عدم وجود ساختارهای نرم‌افزاری مناسب و کاربرپسند جهت بررسی سناریوهای مختلف برای افزایش بهره‌وری آب کشاورزی، می باشد.

> سند ملی آب یکی از اسناد بالادستی است که با ادامه حیات اقتصادی افراد درگیر در بخش کشاورزی کشور سر و کار دارد و همچنین، آینده منبع گرانبهای آب را تحت تأثیر قرار می‌دهد

بر این اساس، به‌نظر می‌رسد تقاضای مرتبط با نیاز آبی مبتنی بر سند، با آنچه که در شرایط واقعی اتفاق می‌افتد، تفاوت بسیار دارد. بنابراین، اقداماتی که بر اساس این سند صورت می‌پذیرد با واقعیت همخوانی ندارد و مشکلات زیادی را پیش روی جامعه کشاورزی قرار داده‌است.

البته ناگفته نماند، بازنگری سند ملی آب در سال ۱۳۹۲ توسط هیئت وزیران به تصویب رسیده‌است و این امر در سال ۱۳۹۳ توسط شورای عالی آب به وزارت جهاد کشاورزی محول شد که هنوز این امر محقق نشده است و سندی که ۲۳ سال پیش تهیه شده ملاک تصمیم گیری ها ست!

با این رویکرد، در شماره‌های آتی نشریه دنیای پسته قصد داریم تا به معرفی سند ملی آب، سابقه و در نهایت به میزان دقت و صحت این سند بپردازیم. از این رو به سراغ دو نفر از کارشناسان حوزه آب رفتیم تا ضمن آشنایی با سند ملی آب به کارکردهای آن در سطح سیاست‌های خرد و کلان کشور بپردازیم. محمد حسن رحیمیان عضو هیئت علمی موسسه شوری کشور در مقاله‌ای تحت عنوان «مروری بر مهمترین اسناد و مراجع ارائه دهنده نیاز آبی گیاهان در کشور» ضمن معرفی سند ملی آب، تاریخچه‌ای از مطالعات در زمینه نیاز آبیاری محصولات کشاورزی را ارائه می‌دهد و ناصر صداقتی عضو هیئت علمی پژوهشکده پسته کشور نیز طی مطالعه‌ای اختصاصی به نقد محاسباتی و فنی سند ملی آب و برآورد نیاز آبی در رابطه با محصول پسته خواهدپرداخت.

گفت‌وگو با مهدی بهدانی
مدیر منابع آب شهرستان بیرجند

برنامه‌های شرکت آب منطقه‌ای خراسان جنوبی

چندی پیش برای کسب اطلاعات درباره وضعیت منابع آبی و برنامه‌های شرکت آب منطقه‌ای خراسان جنوبی به سراغ مهدی بهدانی رفتیم. در زمان انجام این گفت‌وگو، بهدانی رئیس کارگروه احیاء و تعادل بخشی آب‌های زیرزمینی استان خراسان جنوبی بود. سپس، وی به عنوان مدیر منابع آب شهرستان بیرجند منصوب شد. در ادامه، با نقطه نظرات وی در رابطه با آنچه بر منابع آب در خراسان جنوبی می گذرد، آشنا می‌شوید.

آقای بهدانی! آیا در پروانه‌های کشاورزی استان خراسان جنوبی ساعت کارکرد چاه‌ها متفاوت است یا یکسان سازی صورت گرفته‌است؟

قبل از سال ۱۳۷۵ که آیین‌نامه مصرف بهینه آب تصویب شود، ساعات کارکرد برای هر چاه در پروانه‌ها متفاوت درج شده بود، از سال ۱۳۷۵ کلیه پروانه‌های بهره‌برداری بر اساس آیین‌نامه مذکور بر اساس ساعت کارکرد مخصوص هر دشت اصلاح شد؛ یعنی در دشت برای مصارف کشاورزی ساعات کارکرد متفاوتی نداریم و همه چاه‌های یک دشت ساعت کارکرد یکسانی دارند؛ مثلاً ساعت کارکرد در یک دشت برای همه چاه‌ها ٤٥٢٦ است.

در این مورد توضیح بیشتری می‌دهید؟

از دهه ٤٠ و ٥٠ شمسی که حفر چاه‌های عمیق آغاز و منجر به صدور پروانه شده‌است، پروانه بهره‌برداری با ساعت کارکرد مصوب آن زمان صادر می‌شده و گاهاً اختلافاتی در یک دشت مشاهده می‌شده‌است. در سال ۱۳۷۵ آیین‌نامه مصرف بهینه آب کشاورزی با همکاری جهاد کشاورزی و سایر ارگان‌ها تصویب شد. در این آیین‌نامه، ساعت کارکرد دشت‌های مختلف مصوب شده‌است؛ یعنی جهاد کشاورزی ساعت کارکرد را برای کلیه حوضه‌های آبریز کشور بر اساس نوع کشت و مسائل آب و هوایی، مشخص کرده‌است. همچنین برای هر دشت جدولی تهیه شده که برای دوازده ماه از سال، ساعت کارکرد ماهانه نیز مشخص است. بدین ترتیب، تا سال ۱۳۸۰ پروانه مصرف بهینه برای اکثریت چاه‌های کشاورزی خراسان عملیاتی شده‌است.

در مورد ضریب هیدرومدول (نیاز آبی کشت) در آیین‌نامه مصرف بهینه آب برای هر دشت عدد خاصی در نظر گرفته است یا نه برای هر کشت و یا باغ عدد تغییر می‌کند؟

جهاد کشاورزی در کنار ساعت کارکرد، ضریب هیدرومدول نیز برای هر دشت ارائه کرده و برای حوضه آبریز منحصر به‌فرد است، ولی برای دشت‌های مختلف و حوضه‌های آبریز مختلف، متفاوت است. ضریب هیدرومدول که در دشت‌های استان در نظر گرفتند اکثراً زیر یک هستند.

از چه سالی کنتور هوشمند در استان خراسان جنوبی نصب شده است؟

نصب کنتور هوشمند بر روی چاه‌های کشاورزی از حدود سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۲ بوده‌است.

هزینه نصب کنتور را کشاورزان پرداخت کردند یا دولت؟

با توجه به پایلوت بودن استان خراسان جنوبی قبل از الحاق شهرستان طبس در خصوص پروژه نصب کنتور هوشمند؛ کنتورهای نصب شده تعداد ١٦٠٠ دستگاه از محل اعتبارات وقت طرح احیاء و تعادل بخشی، تأمین اعتبار و نصب گردیده است. از آن پس، نصب این دسته از کنتورها بر روی سایر چاه‌ها با نظر به برنامه و سیاست‌های ابلاغی وزارت نیرو و قانون بودجه سال ۹۸ و ۹۹ با هزینه مالکین صورت پذیرفته است.

نحوه نظارت بر استفاده از کنتورهای حجمی چگونه است؟

در طول سال در چند دوره بازدید و کالیبره صورت می‌گیرد.

باتوجه به اینکه با اجرای کنتور حجمی باغداران با کمبود آب مواجه می‌شوند، این معضل چگونه حل شده‌است؟

در واقع، معضل اصلی عدم توجه کشاورزان به مشخصات پروانه بهره‌برداری و عدم رعایت ساعت کارکرد می‌باشد که با نصب کنتور توجه کشاورزان به این موضوع به ناچار جلب و در واقع شناختی نسبت به حقابه خود پیدا می‌کنند. اگر در این راستا و از طریق برداشت غیرمجاز از منابع آب، سطح زیر کشت به‌صورت غیرمنطقی افزایش یافته باشد، بایستی بر اساس حقابه قانونی و بدون اینکه معضلی برای کشاورزان ایجاد گردد با اجرای طرح‌های آبیاری نوین استفاده از تکنولوژی روز و شناخت علمی از نیاز آبی گیاه اقدامات لازم از طرف جهاد کشاورزی و کشاورزان صورت گیرد.

کشاورزان در برخی از مناطق از سال‌های پیش اقدام به احداث

باغ کرده‌اند و چون از طرف وزارت نیرو تنها دبی مهم بود و رعایت ساعت کارکرد اطلاع داده نمی‌شد، کشاورزان در تمام طول سال تنها بر اساس دبی برداشت آب داشتند، حال که بسیاری اراضی به زیر کشت رفته اند و باغات بسیاری احداث شده اند با نصب کنتور حجمی و اعمال ساعت کارکرد مسلماً کشاورزان با کمبود آب مواجه شده‌اند، برای این موضوع چه سازوکاری در آن استان اندیشیده شده است؟

رسالت اصلی شرکت‌های آب منطقه‌ای حفاظت از منابع آب است. تمام مدیریت‌ها برای حفظ این سرمایه سوق داده می‌شود. درست است که کشاورزان احداث باغ و سرمایه‌گذاری کرده‌اند و فعالیت اقتصادی داشته‌اند، اما هدف اصلی شورای عالی حفاظت آب، حفظ منابع آب است. چون آب از انفال است و کل جمعیت باید از آن بهره ببرد، با نگاه به آینده ما نمی‌توانیم کل را فدای جز که در نوع خودش خیلی ارزشمند هم است، کنیم. ولی با توجه به شرایط موجود کشاورزی، این راه و مسیر وجود دارد که به سمت آبیاری نوین و استفاده از تکنولوژی روز و مواردی که روش‌های کشاورزی جدید در کشورهای دیگر در حال تجربه هستند، برویم. با بالا بردن کیفیت، کمیت موجود را جبران کنیم و منابع آبی را نیز حفظ کنیم.

نحوه شارژ کنتورهای حجمی به چه صورت است؟

تا زمانی که چاهی دارای پروانه بهره‌برداری بهینه معتبر باشد، کنتور به میزان حقابه درج شده در پروانه شارژ خواهد شد.

تا کنون به‌صورت یک‌ساله شارژ صورت می‌گرفته و گاهاً در دو نوبت در سال، لکن در جلسه اخیر با نمایندگان کشاورزان استان مقرر شد بنا به اعلام صنف کشاورزان هر شهرستان بررسی لازم صورت و با همکاری این نهاد مردمی، این مهم محقق گردد.

مطمئناً با توجه با اینکه رسالت همه ما در حفظ منابع آب می‌باشد، بر اساس آب قابل برنامه‌ریزی و پروانه‌های صادره معتبر در هر زمان شارژ کنتور صورت خواهد گرفت و بایستی انطباق لازم بین بخش مدیریت کشاورزی و مدیریت آب شکل گیرد.

> **مطمئناً با توجه با اینکه رسالت همه ما در حفظ منابع آب می‌باشد، بر اساس آب قابل برنامه‌ریزی و پروانه‌های صادره معتبر در هر زمان شارژ کنتور صورت خواهد گرفت**

برخی از شرکت‌های آب منطقه‌ای پروسه زمانی را برای تطبیق کشاورزان با وضعیت جدید داشته‌اند که کنتورها را شارژ اضافی می کردند، این موضوع در استان شما انجام شده‌است؟

اینکه کسی که نیاز به آب مازاد از حقابه داشته باشد و شرکت آب منطقه‌ای درخواست ایشان را اجابت کند با وظیفه اصلی‌مان همسو نیست. با توجه با اینکه خراسان جنوبی استان پایلوت بوده و از سال ۹۳ کنتورها نصب و عملیاتی شدند این مهم در سه سال اولیه مدیریت و پس از تطبیق کشاورزان محترم به میزان حقابه پروانه، شارژ صورت گرفته است. در خصوص مناطقی که کنتورهای جدید نصب گردند حتماً سیاست‌های تطبیقی و هماهنگی کشاورزان در دستور کار قرار خواهد گرفت.

آیا طرح خرید چاه‌های کم بازده که در طرح‌های تعادل بخشی آمده در آن استان اجرا شده است؟

بله، ولی به‌صورت محدود. در حد سه حلقه چاه، لکن با توجه به نیاز به اعتبارات هنگفت فعلاً در دستور کار شرکت مدیریت منابع آب کشور نیست.

آیا هنگام جابه‌جایی چاه در استان خراسان جنوبی پروانه چاه‌ها کاهش داده شده‌اند؟

کاهش آبدهی پروانه در هنگام جابه‌جایی بر اساس تبصره ۳ ماده ۱۱ آیین‌نامه اجرایی فصل دوم قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ بوده‌است و این کار در کل استان‌ها اجرا می‌شد. جابه‌جایی چاه‌ها و کمبود آب یعنی شما در آن منطقه که کسری مخزن دارید به طبع باید کنترل شدیدتری داشته باشید تا آن منطقه را به صورت موضعی بتوانید حفظ کنید.

طرح تعدیل به میزان آب قابل برنامه‌ریزی به چه صورت در استان خراسان جنوبی اجرا می‌شود؟

در حال حاضر، پروژه تعدیل پروانه‌ها در ابتدای راه و بر اساس مصوبات شورای حفاظت استان در حال اجرا می‌باشد.

با توجه به وضعیت بحرانی آب زیرزمینی و کسری آبخوان‌ها که با شدت در حال افزایش است، حجم برداشت ایمن و پایدار از آب زیرزمینی آبخوان‌ها محاسبه گردیده، به نحوی که در کوتاه‌مدت افت سطح آب زیرزمینی متوقف و در بلندمدت افت‌های ایجاد شده قبلی جبران گردد که بر همین اساس و با توجه به بیلان منابع آب محدوده‌های مطالعاتی نسبت به محاسبه آب زیرزمینی قابل برنامه‌ریزی از طریق چاه‌ها اقدام شده است. این میزان تعدیل ناشی از اعمال آب قابل‌برنامه‌ریزی در صورت تصویب و ابلاغ برنامه عملیاتی مربوطه برای هر یک از محدوده‌های مطالعاتی، پس از طرح و تصویب شورای حفاظت منابع آب استان و نحوه و برنامه زمان‌بندی ارائه‌شده از سوی آن شورای، از قابلیت اجرایی برخوردار خواهد بود. بر اساس این مصوبه تکلیف شد که طی ۵ سال تعدیل بر اساس آب قابل برنامه‌ریزی انجام شود. این اتفاق از سال ۹۸ در حال اجراست. ما پروژه تعدیل در پله اول را روی تعدادی از چاه‌ها اجرا کرده‌ایم و ادامه کار دارد انجام می‌شود و قرار است در طول ۵ سال به آب قابل برنامه‌ریزی شرکت مدیریت منابع آب برسیم.

چه برنامه‌های عملیاتی طی ۵ سال قرار است اجرا شود تا تعدیل صورت پذیرد؟

مسلماً ضریبی که برای تعدیل محاسبه شده باید عملیاتی شود؛ مثلاً وقتی گفته می‌شود که ۲۰ درصد از فلان دشت باید تعدیل شود ما

باید ۲۰ درصد از پروانه کاهش داشته باشیم و کشاورز هم سوق داده بشود تا برداشت کمتر داشته باشد. برنامه شرکت‌های آب منطقه‌ای مختلف برای این موضوع ممکن است متفاوت باشد، اما شرکت آب منطقه‌ای خراسان جنوبی طی ۵ سال برنامه‌ریزی کرده‌است تا این تعدیل را انجام دهد و امیدواریم با تعدیل پروانه‌ها و تأثیری که بر روی یک دشت می‌گذارد، بتوانیم ده سال دیگر تأثیر آن را در کسری مخزن ببینیم و کسری مخزن روند کاهشی داشته باشد.

این تعدیل به‌صورت تدریجی قرار است بر روی پروانه‌ها اجرا شود و یا نه این ۵ سال فرصتی برای اجرای آن است؟

تعدیل به‌صورت پلکانی و تدریجی صورت می‌گیرد تا امکان انطباق کامل بخش کشاورزی و مدیریت بر الگوی کشت صورت گیرد.

نحوه نظارت بر اجرای تعدیل پروانه‌ها چگونه است؟

مسئولیت نظارت بر اجرای صحیح پروژه در قالب دستورالعمل ابلاغی در کشور به عهده شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران و در شرکت‌های آب منطقه‌ای به عهده مدیران عامل مربوطه است. نظارت عالیه بر اجرای دستورالعمل مربوطه بر عهده معاون وزیر نیرو در امور آب و آبفا می‌باشد.

آیا تصویری از سطح زیر کشت پس از اجرای طرح تعدیل وجود دارد؟

با نظر به وجوب اعمال آب قابل برنامه‌ریزی، جلوگیری از هرگونه افزایش سطح زیر کشت و عدم توسعه آن بیش از میزان آب قابل برنامه‌ریزی ابلاغی و لزوم توسعه کشت گلخانه‌ای در قالب برنامه‌ریزی کشاورزی ابلاغی و در جهت افزایش بهره‌وری آب و افزایش تولید محصولات کشاورزی، مدنظر مسئولین سازمان جهاد کشاورزی قرار گرفته است.

برای کسانی که تصور می‌کنند که احیاناً اجحافی به حقوقشان صورت گرفته آیا سازوکاری در نظر گرفته شده‌است؟

منابع آب جزء مشترکات و متعلق به همه مردم ایران است و صرفاً به‌عنوان امانت حق بهره‌برداری از آن به چاه‌داران داده شده‌است.

رشد جمعیت و کاهش سرانه آب تجدیدپذیر، آینده‌ای نگران کننده برای وضعیت منابع آبی و به تبع آن توسعه اقتصادی، اجتماعی کشور ترسیم کرده‌است. بنابراین، ضرورت اعمال آب قابل برنامه‌ریزی و تعدیل پروانه‌های بهره‌برداری چاه‌های کشاورزی در جهت چاره‌جویی و برون‌رفت از بحران آبی موجود، با توجه ویژه مسئولین به مقوله بحران آب در پانزدهمین جلسه شورای عالی آب مدنظر قرار گرفته‌است. با نظر به ضرورت تطبیق کشاورزان با شرایط موجود منابع آبی و اعمال برنامه‌ها و سیاست‌های دستگاه‌های ذی‌ربط و از جمله سازمان جهاد کشاورزی در اصلاح الگوی کشت منطقه‌ای، توسعه آبیاری‌های نوین، نه تنها هیچ‌گونه اجحافی به حقوق آنها صورت نخواهد پذیرفت، بلکه در صورت عدم رعایت موارد و برداشت بی‌رویه از منابع آبی طبق رویه سابق، بزرگ‌ترین اجحاف در حق آیندگان این مرزوبوم به‌عمل خواهد آمد.

مستند قانونی برای تعدیل پروانه‌ها بر اساس آب قابل برنامه‌ریزی چیست؟

دستورالعمل اجرایی این برنامه در قالب دستورالعمل شماره ۳ طرح احیاء و تعادل‌بخشی با عنوان «دستورالعمل اجرای توأمان آیین‌نامه مصرف بهینه آب کشاورزی و قانون تعیین تکلیف چاه‌های آب فاقد پروانه بهره‌برداری» به شرکت‌های آب منطقه‌ای ابلاغ گردیده‌است.

ضرورت اعمال آب قابل برنامه‌ریزی و تعدیل پروانه‌های بهره‌برداری چاه‌های کشاورزی در جهت چاره‌جویی و برون‌رفت از بحران آبی موجود، با توجه ویژه مسئولین به مقوله بحران آب در پانزدهمین جلسه شورای عالی آب مدنظر قرار گرفته‌است

چه طرح‌هایی برای تعادل بخشی سفره‌ها در استان خراسان جنوبی در حال اجراست؟

از جمله طرح‌ها و برنامه‌های مرتبط با تعادل‌بخشی منابع آب‌زیرزمینی، پروژه‌های نصب کنتورهای هوشمند، انسداد چاه‌های غیرمجاز، جایگزینی پساب با چاه‌های کشاورزی در دشت‌های ممنوعه و تغذیه مصنوعی و پخش سیلاب هستند.

در برخی مناطق به دلیل الزام قانونی، بعد از ممنوعیت دشت پروانه‌های بسیاری صادر شده است. این چنین مواردی در دشت‌های استان خراسان جنوبی وجود دارد که بعد از ممنوعیت دشت پروانه قانونی صادر شده باشد؟

در واقع ممنوعیت دشت برای برداشت کشاورزی است و ممنوعیتی برای صنعت و شرب وجود ندارد و بر اساس ابلاغ تخصیص دشت در این مصارف، منابع موجود مدیریت می‌گردد و ما در دشت‌هایی که ممنوعه شدند حفر چاه کشاورزی نداشته‌ایم. تنها چاه‌های کشاورزی که حفر شدند، چاه به جای قنات بوده‌است.

نظراتان در مورد دریافت حق النظاره از چاه‌های کشاورزی که در بودجه سالانه آمده چیست؟

آب که قابلیت قیمت‌گذاری ندارد و ماده‌ای هست برای حیات بشریت. تا سال ۸۵ که حق النظاره می‌گرفتند، مبلغی ناچیز بود لکن در افکار عوام در صرفه‌جویی از این منابع با ارزش بی‌تأثیر نبود. برداشتن حق‌النظاره در سال ۸۵ باعث شد که کشاورز به این نتیجه برسد که آب مجانی است، پس در دسترس است و این ذهنیت را ایجاد می‌کرد که فراوانی است؛ این کار بسیار لطمه زد. الآن به این نتیجه رسیدند که این کمک روانی را برگردانند به حفاظت از منابع آب کشور و در کنارش مشارکت مردمی در اجرای طرح تعادل بخشی را پررنگ‌تر کنند.